

De Dood van Julius Caesar toneelspel

- 'n compilatie uit drie stukken:
- een stuk waarvan titel en auteur onbekend
 - Toneelspel: Julius Caesar, naar William Shakespeare
 - De Dood van Julius Caesar, auteur: Pelham S. Moffat

Samengesteld voor de Vrije School

Pieter Tak
190-'2001

Allen: Romulus, uw stad, gegroeid
en beheersend de zee in het midden.
Groot is uw macht
en strekkend zich uit tot de zee in het noorden.
Mchtig de tred der legioenen
doet dreunen Afrika's gronden.
Alom de staten buigend
voor Rome's heersende vrede.
Ver van de grens van dit land
draagt de akker weelde voor Rome.
Vesta behoedt onze haarden en huis.
En de burgers: Zij leve in voorspoed !
Roemt dan Romeinen uw goden.
En zingt hun lof in uw harten !

1^e Bedrijf: In de Straten van Rome

Casca: Weldaden zijn ons deel. Ja, dat is waar.
Menigeen wentelt in weelde en welvaart.
Het volk lijkt zelfs tevreden en jubelt bij brood en spelen.
Maar wij, de Senaat, wij worden beknot in onze macht.
En de Consul echter, hij groeit in aanzien en sterkte.

Decimus: Afgunst en jaloezie spreekt uit uw woorden, O Casca.
Bewaak toch de vlucht van uw gedachten.
Groot zijn toch de daden van Caesar
Overwinnaar van de Gallische horden.

Cinna: Uw woorden zijn waar, O Decimus
want groot werd de naam der Romeinen
door Caesar's Gallische Oorlogen.
Zwijg daarom Casca en spreek niet.
De afgunst die leeft in uw denken
vergiftigt het spel van uw tong.

Cassius: Toch is Casca redelijk,
al weet hij het pover te kleden.
Heeft niet Caesar teveel ambten?
Teveel om te tellen?
Ziet terug op oude tijden.
Denk aan de edele Camillius!
Die werd bij monde van de Senaat
benoemd tot dictator, de krachtige held.
Die overwon de opstandige Vejers
en toen de strijd gestreden was,
verslagen dat volk,
gaf hij zijn volmacht niet af !
Toen werd hij verbannen

en hij leefde in eenzaamheid,
ver van de zijnen.
Tot het barbaarse geweld der Galliërs
vroeg om zijn hulp.

Decimus: Gij spreekt in raadsels, O Cassius.
Uw woorden zijn troebel en duister.
Zeg wat gij meent; oprècht !
Zo past het een vrij Romein onder zijn vrienden.

Cassius: Waarlijk, Decimus,
verbazend is de doofheid van uw ziel.
Want groot genoeg zij uw oren
om ieder gerucht te ontvangen.
Luister dan en open de sluizen van uw hart
En verneem wat ik meende te zeggen.....

(Gejuich, Caesar en Calpurnia komen op met Marcus Antonius)

Decimus: Ave, Caesar !

Marcus A: Ave, Dictator!!

Cinna: Ave Pontifex Maximus.

Cassius: Ave Praefector Morum.

Metellus: Oorlog en Vrede draagt gij in uw hand.

Marcus A: Juicht Romeinen: Uw Caesar !
Consul van het eeuwige Rome
gegroeid door zijn rusteloos streven
en Romulus waardige nazaat.

Allen: Ave Caesar !

Caesar: Burgers van Rome !

Decimus: De consul spreekt !

Metellus: Ja zwijgt, de consul spreekt !

Allen: Zwijgt, zwijgt !

Caesar: Burgers van Rome !
Mijn streven is niet om roem te zoeken.
Maar, gij weet het, om redelijk te dienen
dat is wat de burgers van het oude Rome past.

Gij vleit mij niet met uw roepen en uw woorden,
want gij hebt een zware last op mijn schouders neergelegd.
Een last van vele ambten, die, ja het is waar
soms zwaarder drukken dan op de grote Atlas drukt de Aarde.
Echter, te dienen, dat is mijn lot, mijn kracht, mijn vreugde
Uw juichen is mijn beloning voor die last.

Cassius: (terzijde tot Casca)

Hoor hoe de vogelaar fluit en kweelt
Zou Decimus oog zich wel openen ?

Casca: Zoet en dik zijn Julius' woorden, Cassius
als honing druipt het van zijn gelaat.
Geen verstand staat daar achter te wachten.

Caesar: (tot Marcus Antonius)

Ziet toch op Cassius daar,
in gesprek met zijn trouwe Casca.
Niet veel goed zie ik in hun blikken.
Hun magere ruggen voorspellen verraad.

Marcus A: Sla geen acht op dit povere paar, O Caesar.
Zij hebben geen aanhang hier in Rome.
En is de Senaat niet machteloos?
Die hun plannen voedsel kan geven?

Calpurnia: Zwijg toch, O Marcus, dat smee ik je.
En Julius, hoed je alsjeblieft
voor de kruipende listen van die Casca.
Niet veel goeds zag ik in zijn duistere blikken.

Caesar: Ach, Calpurnia, zouden jouw zorgen
deze feestdag moeten omfloersen ?
Lach, mijn edele vrouwe
Toon het volk een vrolijk gelaat.
Kom nu, op naar het Forum Romanum.

Caedicius: O, Caesar, hoedt u !
Hoedt u voor de Idus van Maart.

Caesar: Wie verheft daar zijn stem ?
Wie roept de hulp in van zijn dictator ?

Cinna: Een ziener roept u aan, O Caesar.
De oude Caedicius spreekt voor u uit de toekomst.

Calpurnia: O, de ziener, hij spreekt de waarheid in raadsels
en doorziet de verte in zijn dromen.

- Metellus: Naar men zegt zijn ziens altijd blinden.
Wel, wat hebt gij te melden
dat Caesars oor moet vernemen?
- Caesar: Treedt naar voren mijn vriend.
Laat Caesar uw woorden vernemen.
Toon mij uw wijze gelaat.
- Caedicius: Hoed u, Caesar, hoed u !
De Idus van Maart zal u onheil brengen.
- Marcus A: Dwaas! Hoe durf je te spreken
van onheil in Caesars aanschijn!
Wacht, scheer je weg uit zijn bijzijn.
Uw duister gemompel zal zwijgen.
Hier, met mijn trouwe staal
zal ik uw woorden in bloed doen stikken!
- Caesar: Halt, Antonius, hoed u !
En hoede u niet voor de Idus Van Maart.
Spreek niet van bloed dat ik het hoor.
En een simpele grijsaard
weet toch nauwelijks zelf
of er goden of kobolden spreken?
Ga in vrede oude man,
maar zeg mij nog eenmaal uw naam.
- Caedicius: 'Geen-naam' heet ik, heer.
- Cinna: Toch wel heer, hij heet: Caedicius.
- Caedicius: 'Geen-naam' heet ik, doch...
De goden behouden Caesar in vrede,
zo hij zich wacht voor de Idus van Maart.
(gaat af)
- Caesar: Voorwaar, hij spreekt in raadselen.
Wat heeft een dag te betekenen
meer dan die ervóór of die erná?
Zijn woorden zijn als het ruisen van bladeren.
- Marcus A: Ziet, O Caesar, ziet de Vestaalse Maagden
die dienen het altaar van Vesta
ze schrijden uit de tempel
om u welkom te heten, gij Caesar!

Vestaalse Maagden: Aan de beschermer van Rome
Hij, die haar gewesten heeft vermeerderd
Drager van het zwaard der gerechtigheid
Schenken wij hier uit naam van Vesta
Een krans voor zijn glorie
Een kroon voor zijn roem.

Marcus A: *(Hij neemt de lauwerkrans uit handen van de priesteres)*
Neem, O Caesar, dit kleinood
Een sieraad waardig voor een vorst.

Cassius: Ha, daar zie ik de opzet
Een lauwerkroon moet Caesar hier dragen.
Gaan we terug naar gruwelijke tijden ?
Voert ons dit spel terug naar de koningen?

Casca: Het was toch Tarquinius, 'de trotse'
de laatste der koningen,
Zien wij hem in Caesar terug ?

Caesar: Neen, Antonius, waarlijk
te zeer lijkt dit sieraad een króón te willen zijn.
Dodelijk is die gedachte
die zo de weg baant naar Romulus' troon.

Vestaalse Maagden: Neem toch de zegekrans aan, O Caesar.
U komt zij toe, door uw streven voor Rome.
Hoe ondankbaar zou de stad zich tonen
gunde het niet u de kroon van de zege !

Caesar: Het past een Caesar niet
het sieraad van oude tirannen te dragen.

Calpurnia: U hoort de hogepriester
Neem dit geschenk terug, Cloelia.

Marcus A: Wat! Wijst Caesar het wijgeschenk af ?

Casca: *(tot Cassius)*
Ja, en met spijt in de ogen.

Brutus: *(komt op)*
Ave mijn Gaius Julius Caesar.
Wat! Leurt men met kronen in Rome ?

Cinna: Nee, Brutus, een zegekrans is het
die de Vestaalse maagden aan Caesar schenken.
Geen kroon zal Caesars hoofd sieren,
al komt het hem wel eerlijk toe....

- Brutus: Wat raaskalt gij man.
Beteugel uw tong !
In het verderf zult gij nog storten.
Doch, Caesar, gij zwijgt.....?
- Calpurnia: Jazeker, waar Casca spiedt en zijn oor te luister legt
past het zeker dat wijzere mannen zwijgen.
Doch Caesar, sla dit geschenk af dat uw verderf kan worden.
Het lot heeft dit kleinoord ter dood gewijd.
- Caesar: Waarlijk, edele Calpurnia,
denkt gij een Caesar te kunnen mennen ?
Of aan uw schortenbanden te binden ?
Nee, mijn liefste Calpurnia, deze krans is voor mij.
Al zou ik hem ook nimmer dragen.
- Casca: Draag hem Caesar, draag hem met ere !
- Marcus A: *(terzijde tot Caesar)*
Die schurftige hond van een Casca.
Met zijn loerende ogen en zijn vunzige mond.
Zijn hart is een poel van rottend bederf.

(Allen af, behalve Brutus, Cassius en Casca)
- Brutus: Zeg mij, O Casca, wat wil dit tafereel ?
Verbergt zich in Caesars hart verraad tegen Rome ?
- Casca: Welnu dan Brutus, verneem wat ik weet,
Maar antwoord mij eerst op mijn vragen:
Hoe vast is uw hand in dienst van onze stad
Hoe vast in dienst van de Republiek van onze vaders.
- Brutus: Niemand, behalve jij Casca,
kan ongestraft aan mij dit vragen.
- Casca: Eert gij Caesar als held,
als consul, als vriend of...
als Gebieder ?
- Brutus: Als held en consul eer ik Caesar.
Als vriend is zijn wezen mij lief.
- Casca: Hebt gij hem lief boven het heil van uw stad?
- Brutus: Rome gaat mij boven alles !
- Casca: Welnu dan, zijt gij bereid
aan Rome alles te offeren.
Vriendschap, eerbied en liefde
als de goden dit u willen vragen?

Brutus: Genoeg raadselen, O Casca !
 Zeg onomwonden uw mening.
 Als Caesar denkt koning te kunnen worden,
 dan zal mijn zwaard zijn levensdraad doorsnijden !

Cassius: We moeten gauw hier weg, Casca !
 Onveilig is de plaats hier en vol verspieters.
 Volg mij naar de woning van Brutus
 waar wij in rust alles kunnen bespreken.

(gaan af)

Vestaalse Maagden: Zo is dan hier ontplooid
 Het lot door goden gewezen
 hoog op de toppen der roem
 vervult hier Caesar zijn noodlot
 Jupiter, schenk hem uw gunst !
 Mercurius, leidt gij zijn schreden !
 Juno, schenk aan de vrouwen
 de rust om de helden te tomen.
 Waakzaam is Rome bereid
 het lot van de goden te ontvangen.

2^e Bedrijf: Bij Caesar Thuis

Calpurnia: Zet hier een zetel neer, Mucia.
 In de rust van de dalende avond
 wil onze heer zich peinzend bezinnen
 en zijn gedachten wijden aan Rome's werken.

Mucia: (buigend)
 Jawel, edele vrouwe, daar zal ik voor zorgen.
 (zich omdraaiend)
 Haast je luie slavin !
 En doe wat vrouwe Calpurnia zegt.
 (mopperend)
 Te weinig beseft dat gespuis
 wat het is een Caesar te dienen.

Calpurnia: Mucia, temper je ziedende ijver.
 Ook door mildheid wordt Caesar gediend.
 (tot de struikelende slavin)
 Kom nu meisje, rustig de zetel hier geplaatst.

Mucia: Pluto's vloeken en geweld !
 en Cerberus zal je gebeente kraken !
 sta op luizige vlooienkop !

Calpurnia: Foei, Mucia... wat een woorden.

Mucia: Moet ik zwijgen met mijn tong?
Dan zullen tenminste mijn handen spreken !
(begint de slavin te slaan)

(Caesar komt, ongezien door Mucia, op)

Caesar: Bij Jupiter, Mucia !
Als je meester ooit weer optrekt tegen Barbaren en Galliërs
dan mag je mee als geheim wapen.

Mucia: (schrikt en buigt)
O heer ! Vergiffenis, maar nee.....

Caesar: Al goed, ga heen en betoom uw woede.
Dank, mijn lieve Calpurnia, voor een verdere rustige avond.

(de vrouwen verlaten het toneel
Julius Caesar gaat zitten en leest in een papyrusrol)

Ondoorgrondelijk is het.
De toekomst is mij voorspeld.
Reeds heeft de wachter het uur gemeld.
Wat drukkend is de gedachte
als een gloed op mijn hoofd.
Verstikkend.....
vol van beelden en gedachten.....

(Juno verschijnt)

Juno: Caesar, Caesar !

Caesar: Wie roept mijn naam vanuit dat vreemde licht ?

Juno: Het is Juno die u aanspreekt
Heden ontwaakt gij.....
Gij ontwaakt tot de Idus van Maart.
De Idus van Maart.....De Idus van Maart.....

Caesar: Zijt gij Juno ?
De hoge gebiedster naast Jupiter?

Juno: Jupiter zendt mij tot u, Caesar.
Waarschuwend wil mijn stem zich verheffen.
Het hoogste uur staat u, Caesar, nabij !

Caesar: Wie hoort Juno van mijn gevolg ?
is er geen dienaar of slaaf die het hoort ?
Ze slapen in de sluier van de nacht.
Spreekt, mens of geest, openbaar mij uw wezen....
O, dit licht, mijn oog verdraagt niet meer.

Juno; Het lot, O Caesar,
Het hoogste uur komt onafwendbaar nabij,
Wees bereid.....
Wees bereid.....

Caesar: Een droom.....
Een visioen.....
Verdwenen nachtbeeld.....
Het hoogste uur.....
staat mij nabij
Ik, Caesar.....

3^e Bedrijf: Bij Brutus Thuis

(Metellus, Cassius, Decimus, Trebonius en Cinna komen aan)

Metellus: Een gezegende avond, O edele Brutus.
In het geheim komen wij bijeen
om Rome's toekomst zeker te stellen
en het te verlossen van een zeker ijzeren juk.

Brutus: Ssst ! Kom gauw binnen, gij allen
en sluit vensters en deuren
want zelfs de muren hebben oren in Rome.

Casca: Rome ? Rome is zichzelf niet meer.
Verduisterd is haar edel hart
en haar kleed van grootsheid van weleer
valt in het slijk teneer.
Toen eens Cincinnatus zijn ploeg liet staan
om met verweerde, onbezoedelde handen,
de oude vijanden van Rome te verslaan,
dacht hij niet aan roem of eer;
Noch wenste hij een ander loon
dan weer terug te keren naar zijn akker...
Dat was het Rome van weleer....., maar nu ?
De harten zijn versteend en hebzucht heerst.
De vingers haken begerig naar macht en macht en meer macht.

Cassius: Niet alleen wat groot was en toch eenvoudig is vergeten.
Maar Rome eerde bovenal haar wet !
De wet troonde boven alles uit en niemand die het waagde
zich boven Rome's wet te stellen.
Ja, waar is hij die liever dan deze wet te schenden
zijn eigen kind liet doden ?
O, Brutus, wijs mij zo'n Romein !

In plaats daarvan zien wij de heilige Romeinse wet
vermorzeld als door krijgersvoeten.
Want hij, ja hij, onteert die wet;
hij, die heer en meester is
en legers commandeert.
Hij die troont boven allen
en haakt, vol begeerte, naar de koningskroon.

Brutus: Toch hebben wij hem zelf verkozen
en benoemd als dictator voor het leven.
Zo deden we onszelf de boeien aan
die nu zo vreselijk gaan knellen.
En was Caesar niet ook genadig
toen hij aan elk het leven schonk
die meestreed aan de kant van Pompeius ?
Nee, mijn vriend blijft hij
en hoor ik niet een zwaarder wegend oordeel,
zo trek ik nooit mijn zwaard
om hem neer te slaan.

Decimus: Ken je die wagenmenner, Brutus
met een vurig paard voor de wagen,
die zegt, wanneer hij een naderend ongeluk
alleen kan voorkomen door krachtig te remmen:
'Nee, ik mag mijn hengst niet stuiten in zijn ren,
ik mag niet van dit beestje eisen
dat hij teruggeeft wat hij aan vrijheid kreeg.'
En zo heel teugelloos wagen, paard
èn zichzelf ten onder laat gaan ?
Moeten wij, ja juist wij, die Caesar de macht verleenden
de handen aan de teugels slaan
en hem remmen in zijn tomeloze vaart ?

Brutus: Tomeloos ? Welk onheil zie je dan
waarheen hij rijk en volk meesleuren zou ?
Er heerst toch vrede in het ganse rijk
en Rome draagt de wereldheerschappij !

Trebonius: Ja, vrede is er, maar waar is vrijheid ?
Zo'n vrijheid kent een kerker ook !
Wat opgebouwd is door onze vaders,
sinds het koningschap verbannen werd,
wordt weer weggevaagd door hem.
De stem van het volk,
de waardigheid van consuls en senaat,
waar is dat alles gebleven ?
Waar voert deze tiran ons heen ?
Let op mijn woorden:

Spoedig zal er weer een koning heersen over Rome.
De dagen van Tarquinius keren weer,
als wij nu aarzelen toe te slaan
en deze Caesar laten leven.

Metellus: Waarom nog langer dralen, treuzelen ?
 Waarom nog langer debatteren over zulks gedrocht ?
 Het is duidelijk, zonder verdere beeldspraak:
 Niet langer laten wij Caesar in leven !

Cinna: Wij moeten hier zijn vonnis vellen
 en hem veroordelen:
 Zonder meer: Ter Dood !

Brutus: Moet hij dan sterven
 zoals elk die zich vergrijpt aan Rome's vrijheid ?
 Of roeien wij met zo'n daad niet zelf de vrijheid uit ?
 De lieve vrijheid die ons zo dierbaar is ?
 Als wij een tiran vermoorden
 zijn wij dan niet zelf tiranniek ?
 O, schikgodin, tussen uw handen
 alles wordt gevormd wat wij doen
 tot komend geluk of ongeluk.
 O, dat ik maar één ogenblik die duistere sluier
 kon doordringen en te schouwen
 wat de toekomst brengen zal:
 De misschien onpeilbare gevolgen
 van wat wij denken, van wat wij doen

Welnu ik zal mij voegen in uw plan
om hem te laten vallen, hem die ik liefheb.
Maar weet dat al mijn handelen slechts
in dienst voor Rome wordt volbracht.
Vrienden, neem met mij het besluit !

(Brutus vuist met de duim naar beneden
de samenzweorders leggen hun hand erop)

4° Bedrijf: In Caesars Woning

(Vroeg in de morgen, er klinkt een bel)

- Mucia: Sta op, lui lakken ! 't Schemert al !
De audiëntiezaal moet schoon !
Poets elke zuil en blinkend moet
de mozaïeken zaalvloer zijn.
Die spin daar in zijn stoffig web
verjaag hem snel en laat mij niet
één vuiltje op de kroonlijst zien !
En jullie ruim de feestzaal op
van het diner van gisterenavond.
Sta op lui lakken ! 't Schemert al !
- 1° slaaf: Dat diner van onze meester Caesar
(Constantia) was weer een overvloedig maal.
- 3° slaaf: Wat aten zij zoal,
gelegen aan die overvloedige tafels ?
- 1° slaaf: Oh, oh, zee kreeft, gearneerd met asperges,
zeevis, lamprei en ganzenlevers.
geroosterd kalfs- en zwijnenvlees
met paddestoelen en appelen.
Wijnen uit Spanje, Gallië en Afrika,
in witte sneeuw gekoeld.....
- 3° slaaf: Vallen er nog lekkernijen te bietsen ?
- 1° slaaf: Ach, helaas, wat er teveel was
namen zij in servetten gewikkeld mee naar huis.
- 4° slaaf: Hoe was Caesar geluimd,
zo tussen zijn gasten,
die toch tot zijn getrouwe vrienden behoren ?
- 2° slaaf: Hij at maar weinig
(Lucius) en was veel in gepeins verzonken.
Ik hoorde ze praten toen ik met de wijnkan rondging.
Een vreemd gesprek voor zo'n feestelijk maal:
Het ging over de Dood.
- 3° slaaf: De Dood ?
- 2° slaaf: Ja, ze spraken over de manier
waarop een ieder zou willen sterven,
maar Caesar deed er niet aan mee
zo verdiept was hij in zijn brieven,

die ik hem juist daarvoor had gebracht.
Toch keek hij plots op van zijn werk,
toen de vraag hem gesteld werd
hoe zijn einde zou zijn.
'Voor mij een plotselinge dood,' zei hij
en las toen gewoon verder.....

3° slaaf: Wel, wel, het is niet te geloven
dat hij zo spoedig sterven zal,
zo streng bewaakt als hij steeds is
en meer nog: zo geliefd !

4° slaaf: Liever dan ooit een consul te zijn
bereed ik een donderend wagenspan,
voortrazende hengsten in mijn greep !
Ah, het joelend volk en felle strijd
van wiel naast wiel in stof en zon.
Als wagenmenner ben je koning,
al ben je maar een slaaf of huurling.
Elk oog en de harten der vrouwen
zijn strak gericht op alles wat je handen doen.
Zelfs een Caesar volgt verslaafd elk klein gebaar.....

1° slaaf: Zou jij een paardenmenner willen zijn ?

4° slaaf: Oh, als ik het was, dan zou je wat zien !
De wedren aller tijden is daar. Zie !
Ik sta al in mijn wagen klaar,
de zweep ter hand, de hoofdhelm op,
de teugels rond mijn lijf...
Daar klinkt opeens trompetgeschal...
(slaven 2 en 3 imiteren het hoorngeschal)

Het touw valt neer en langzaam aan
rijd ik tot vóór de startlijn daar
en wacht het sein af.....
Alles zwijgt.....
Mijn helper roept een laatste wens,
Dan...nog een keer een teken der trompet
en weg ben ik,
mijn span stormt voort
en met behendigheid en haast
verover ik de eerste plaats...
Ik hoor ze schreeuwen: 'Blauw ligt voor, Blauw ligt voor !'
Daar is de bocht al,
het linker paard komt in de klem
en struikelt plots,
maar snel spoor ik het rechterpaard heel krachtig aan:
Een ruk, een zwaai... en het is gedaan !
Vóór mij blinkt weer de rechte baan
en als een pijl schiet ik vooruit

en suis al door de tweede bocht.....
'Hé, Blauwe, Blauwe, zet hem op !'
Men joelt en juicht..... maar daar, pas op !
Naast mij duikt rakelings een rivaal.
Daar is de bocht weer....
een luid gekraak als hij mij raakt !
Ik zwaai, ik wankel.....
Ze schreeuwen luid: 'De Groene valt !'
Mijn tegenstander bijt in 't stof.....

Slaven: Hoera, hoera ! Vooruit Blauwe, vooruit !

(Calpurnia komt op)

Calpurnia: Wat is dat voor lawaai, zo vroeg ?
Vooruit aan het werk ! En Lucius jij,
zoek vlug je meester en zeg
dat ik hem dadelijk te spreken wens.

Lucius: Ja, edele vrouwe.
2^e slaaf (buigt en gaat)

Calpurnia Constantia blijf en luister goed...
Zorg jij dat niemand Caesar spreekt,
geen vriend, senator, noch cliënt.
Laat niemand binnen in dit huis...
Vlug...zeg de wachters bij de poort
dat ik, Calpurnia, het beveel.

Constantia: Ja mevrouw.
(buigt en gaat met de andere slaven af)
(Caesar komt op)

Caesar: Je vroeg me hier, Calpurnia ?
Is het geen heldere ochtend na een droomvolle nacht.
Ik vermocht het godeslicht ontwaren...

Calpurnia: O, Julius ! Bezwangerd was de nacht van onheil.
Angstwekkend schreeuwen en gegil
vervulde de verstikkende lucht.
Vervaarlijke krijgers zag ik staan,
klaar voor een veldslag in de hemel.
De hele ruimte werd doorkliefd
met grillig vuur en vlammspel.
Het verschrikkelijkste van de Natuur
spiegelde zich in mijn droom.
O, Julius, ik smeed je,
ga niet naar de Senaat vandaag,
maar wacht met mij in veiligheid
totdat deze onheilsdag voorbij is.

Caesar: Maar denk je werkelijk dat dit machtige teken voor mij een slechte dag voorspelt ?
Nee, eerder zie ik gevaar voor Rome en Romeinen.
In dat geval komt het niet te pas mijzelf te sparen, maar moet ik het eerste zijn waar onheil dreigt.
Daarom, lieve Calpurnia, bezorgde vrouwe... daarom moet ik gaan.

Calpurnia: En als er maar voor één onheil dreigt bedoeld voor Caesar zelf ?
Kan een ongeluk voor Rome groter zijn dan als Caesar wat overkomt ?
Ik smeek je, Julius, denk eraan wat de waarzegger heeft voorspeld: 'Hoed u voor de Idus van Maart.'
En is dat niet nu juist vandaag ?

Caesar: Wat moet ik vrezen, wat moet ik verwachten iets anders dan wat ik menigmaal moest weerstaan, of moest bestrijden zonder vrees ?
Beter is het éénmaal plots te sterven dan elk uur van de dag te vrezen.....
De Senaat verwacht me, ik moet echt gaan.

Calpurnia: Jij kent geen vrees, maar ik des te meer !
Noem mij maar een lafaard,
maar gehoorzaam tenminste één keer aan mijn wil één keer voor luttele uren.
Stuur bericht, meld je ziek,
je bent niet in staat te komen....

Caesar: Moet een Caesar doen wat lafaards doen.....?
En liegen.....?

Calpurnia: Beschuldig mij, laat mij de schande geef de bange uren aan mij over die het Lot nu in mijn handen legt.
(ze zakt op één knie, haar handen tesamen)

Caesar: Goed, vrouwe, neem haar gift en stuur maar bericht.....
(Calpurnia gaat af
Caesar ijsberend, hoofdschuddend, mompelend achterlatend)

dat ik niet in staat ben te komen omdat.....
Ik ziek ben...
Ik vannacht gedroomd heb...
Omdat ik een waarzegger geloof...
Omdat Juno tot mij kwam...

- 3^e slaaf: O, edel heer, er wachten achtbare mannen om u te spreken voor de poort.
- Caesar: Wel, laat ze binnen ! Wat houdt ze tegen ?
- 3^e slaaf: De wachters bij de poort, O, Caesar, kregen bevel om deze dag geen sterveling binnen te laten.
- Caesar: Wiens bevel is dat ?
- 3^e slaaf: Uw vrouwe Calpurnia gaf deze opdracht.
- Caesar: (terzijde)
Dus niet alleen houdt zij mij hier, maar zelfs de poorten worden gesloten en vrienden bot geweigerd.
(tot de slaaf)
Laat ze ogenblikkelijk binnen !

(Calpurnia komt op)
- Calpurnia: O, Caesar, dit bevel gaf ik, nog voordat ik met je gesproken had.
O, dat nu niet door hun gepraat gij uw belofte zal verbreken.
Want Marcus Antonius heeft het bericht al ontvangen.

(Decimus komt op)
- Decimus: Een goede dag aan u gewenst, hooggeëerde Caesar en vrouwe Calpurnia, Ik kom u vergezellen naar de Senaat.
Uw dienaren sloten mij eerst buiten.
Bent gij zo ziek, Caesar, als zij mij zeiden ?
- Caesar: Dat ben ik niet, m'n beste Decimus, maar nu zeg ik dat ik niet kan... niet wil meekomen.
- Decimus: Gij bent niet ziek, Caesar, maar ge kunt toch niet komen ?
- Caesar: Het is niet 'niet kunnen', maar 'niet willen'. Morgen zal ik er weer zijn.
- Decimus: Het is ongelooflijk, met permissie, maar hoe verklaar ik dat de wachtende senatoren ?

- Calpurnia: Dat hoeft niet, want ik verstuurde al een boodschap naar Marcus Antonius. Hij zal voor Caesar willen spreken.
- Caesar: Gaat Marcus vertellen dat ik ziek ben ?
- Decimus: Marcus Antonius kwam met ons, hij staat nu buiten, Brutus kwam ook, Volgens mij heeft hij geen brief ontvangen.
- Caesar: Vertel ze slechts dat ik niet kom, zo simpel en zo waar is het. Maar gij mag weten wat het is: Mijn vrouw is van angsten ziek, door een onheilspellend droomgedrocht. Ze is nu bang dat het beduidt dat op deze dag voor mij onheil dreigt.
- Decimus: Wat zijn dat voor bange dromen, vrouwe Calpurnia, die u zo plagen in uw slaap ?
- Calpurnia: Ik droomde, en dat voor de derde maal, dat er een man in mijn armen lag, doorstoken en vol open wonden. Het bleek Caesar zelf te zijn. En verder zag ik, O hoe gruwzaam, dat er bloed van zijn wit standbeeld vlood en hoe de Romeinen, dol van vreugde, hun handen erin doopten.
- Decimus: Geachte vrouw, dat is geen droom die het slechte voorspeld, maar het laat zien hoe edel Caesar voor ons bloedt, verscheurd haast door zijn medeleven met hen die hij regeert. Zij toont hoe het volk gesterkt wordt door zijn offer. Het is juist een heel goede droom, die u juist vreugde zou moeten schenken... O, Caesar, moet ik ze daar buiten misschien vertellen dat gij uw huis niet zal verlaten totdat uw vrouw een droom zal dromen die haar misschien wel meer behaagt ?
- Caesar: Je ziet, mijn lieve Calpurnia, dat een droom, die iets verschrikkelijks lijkt te voorspellen, in zich juist veel voorspoed kan verbergen. Gij, Decimus, ge spreekt met verstand. Wat blijft er nu nog wat me kan weerhouden ?

(Marcus Antonius, Brutus e.a. komen op)

En kijk in welk goed gezelschap bevind ik me daar
Marcus Antonius, Cassius, Brutus, al te saam.
Wees welkom vrienden
en vergeef me deze schandelijke vertraging.

Calpurnia, mijn toga !
Zie toch eens hoe deze goede vrienden
mij begeleiden naar de Senaat.
Ik zou me niet veiliger kunnen wensen.
Kom, vrienden, Ik verheug me op deze wandeling.

(Allen vertrekken en Calpurnia blijft achter in vertwijfeling.)

Vestaalse Maagden: Jupiter, gij zetelt machtig
Bestiert het Lot der mensen en volkeren
Ziet thans op Caesar neer, uw dienaar is hij
Maar omwolkt door listen van vijanden
Niemand in de troebele dageraad
Ziet met uw feilloze blik
Neem Hector in uw bescherming, of Jova
Zijn levensdraad trilt boven de Styx.

5e Bedrijf: Een Romeinse Straat

1e Burger: Onze edele dictator is later dan anders.
Welke weg zal Caesar vandaag volgen ?

2e Burger: Hier komt hij altijd langs.
Ik heb een verzoekschrift,
dat wil ik hem zeker geven.

3e Burger: Ik heb er ook één.
Denkt ge dat hij het leest,
of ziet het alleen een ambtenaar ?

Artemidorus: Ter wille van Caesar zelf
hoop ik dat hij in elk geval
mijn schrijven zelf zal willen zien en lezen.

4e burger: Waar vraag je om ?

Artemidorus: Dat is geheim, maar zeker is
dat het hem raakt
en dat het een zaak is van leven of dood.

- 4e Burger: (tot de waarzegger)
Hé, waarzegger ! Toon eens je kunsten,
zeg ons eens wat er in die briefrol staat ?
- Waarzegger: Mijn zienskrachten reiken niet zover,
maar net zo goed moet ik de dag van heden vrezen.
- 1e Burger: Kijk, daar komt hij eindelijk,
samen met Brutus, Cassius en nog anderen !
- (Caesar en de anderen komen op)
- 2^e Burger: O, Caesar, lees mijn verzoek.
- 3^e Burger: O, Caesar, ik smeed u lees eerst het mijne !
- (Caesar geeft de rollen door aan zijn volgers en
wendt zich tot de waarzegger.)
- Caesar: De Idus van Maart, mijn vriend, is aangebroken.
- Waarzegger: Maar ach, helaas nog niet voorbij !
- Artemidorus: Vereerde Caesar, lees dit verzoek,
ik bid u, vóór gij verder gaat.
- Decimus: (ruikt ooraad)
Trebonius vraagt u om dit schrijven,
wat hem zeer aangaat, eerst te lezen.
- Artemidorus: Nee, Caesar, nee lees eerst het mijne !
Want dit verzoek betreft uzelf !
- Decimus: Zeg man, waar haal je de brutaliteit vandaan,
om ons het pad te blijven versperren ?!
(duwt hem opzij)
- Artemidorus: Caesar ! Och, wacht niet langer !
Lees, wat ik u bidden mag. Lees !
- Cassius: Zeg, durf je zó tegen hem te spreken ?
- Metellus: En als je echt iets dringends hebt,
doe dat dan daar waar het gepast is
en niet hier zomaar op straat !
- (Allen af, behalve Artemidorus en de Waarzegger)

Artemidorus: Caesar, ik vraag, ik bid, ik smeeek u..... lees !
(tot de waarzegger)
Helaas, hij kent zijn noodlot niet
en zal het nooit kennen, tenzij hij leest.

Waarzegger: De Idus van maand maart is aangebroken.
De sterren hebben reeds gesproken.

6^e Bedrijf: In de Senaat

Cassius: (zacht)
Trebonius, denk er nu aan
om eerst Antonius terzijde te nemen
en hem af te leiden in een gesprek.

Trebonius: Marcus Antonius, een ogenblik graag.....

(Trebonius neemt Antonius al pratend mee.)

Decimus: (tot de samenzweerdere)
Laat nu Metellus aan het woord,
geen ogenblik mag verloren gaan,
want anders zal het zich op ons wreken.

Brutus: Daar komt hij.
Nu voorzichtig aan,
onmerkbaar om hem heen gaan staan.

Cinna: Jij steekt het eerste toe, Casca.
Maar wacht op het sein van Metellus.

Stem: (vanuit de coulissen)
Maak plaats voor Julius Caesar !
Consul, Dictator, Imperator van Rome !

Caesar: Is iedereen bereid voor 't werk ?
Welke verzoeken zijn vandaag binnengekomen ?
Treed nabij, dan kunnen we beginnen.

Metellus: (knielt op één knie voor Caesar)
O, Caesar, machtigste van naam,
ik smeeek u, als mijn vurige wens
dat u het mijn verbannen broeder
vergeven wilt en hem terug laat keren.

Caesar: Hoe dikwijls reeds, vroeg gij, Metellus,
om deze strikt persoonlijke gunst ?
Maar gij vergeet het Romeinse recht.
Ga heen en bedenk dat ik voldoende bewezen heb,
waarom het vonnis, dat geveld is

als een nuchter rechtsoordeel,
niet meer herroepen kan worden.
Omdat ik nooit direct uit hartstocht spreek,
maar koel verstand mijn oordeel leidt,
zal nooit een vonnis,
door hartstocht zich kunnen wijzigen !

Brutus: Kan ook niet een smeekbede van mijn hart
opwegen tegen koel verstand ?

Caesar: Wel, wel, Brutus, is het ineens ook uw verzoek ?

Cassius: *(knielt op één knie)*
O, Caesar, ook ik smeeik erom.

Cinna: En ik, Caesar, ik bid u net zo erom.

Caesar: Wat wilt gij ?
Ben ik soms een dwaas,
die zich laat vleien door uw gekruip ?
Een kleinzielige koning, wiens zwakke wil
zich buigen laat door zoetig gefleem ?
Sta op, zeg ik u !
Onteer dit trotse huis van uw vaders
niet met laf gevele !
Metellus kreeg mijn antwoord en
daarmee krijgt hij genoeg.

Brutus: Is dat het laatste ?

Caesar: Mijn laatste woord.

(Metellus trekt met beide handen aan de zoom van Caesar)

Casca: Gij spreekt de waarheid,
Laat het zo zijn !
Steekt mannen !
(steekt toe)

Caesar: Laaghartige Casca, wat doet gij ?

(de anderen steken toe)

Uw vele dolken.....
Ook gij, Brutus.....

(valt dood neer)

Brutus: Het is gedaan met hem.
Gij senatoren, vrienden, blijf hier en luister !

Heb geen angst !

(Trebonius komt op)

Decimus: Trebonius, goede vriend !
Wat doet Antonius ?
Breng je nieuws ?

Trebonius: Hij is gevlucht, zoals zovelen,
zodra men zag wat hier gebeurde.
Als een laaiend vuur verspreidt
het wild gerucht zich door de straten.
De mensen staan verstomd, verslagen,
of vluchten weg in wilde ren.
Wat de één gelooft, ontkent de ander.
Het is de allerhoogste tijd
dat we erheen gaan en verklaren
wat en waarom het gedaan is.

Cassius: Ja, laten we de straat opgaan
en luid roepen, zodat ieder het hoort:
'De Vrijheid is weer terug in Rome !'

Casca: Ja, onze rode messen zullen tonen
dat de tiran is gedood !

Decimus: Kom mee, kom...
Brutus gaat voorop !

(Marcus Antonius komt op)

Antonius: Blijf en sta toe dat ik, Antonius,
voor gij hier weg gaat, tot u spreek.
Ik weet niet wat u opzet is,
noch wiens bloed nog meer moet vloeien ?
Maar ik wil nu uit uw mond vernemen
of ik vermeld sta op uw lijst.
Mocht dat zo zijn, dan is,
als Caesars vriend, dit de meest geschikte plaats
om mij te doden.
Het is eervol door dezelfde messen,
nog warm van Caesars bloed, te sterven.
Maar mocht gij echter mij als vriend
onder uw vrienden willen tellen
en lukt het u mij te overtuigen
dat Caesar welverdiend moest sterven,
dan zal van mij geen kwaad woord komen
en geef ik u de hand.

- Brutus: Marcus Antonius, geen zwaard, noch dolk
bedreigt uw leven.
Niemand, behalve Caesar, moest sterven.
Al zijn vrienden zijn onze vrienden.
Kijk naar mij.
Ik ging een verbond aan
om hem te doden,
terwijl ik hem liefhad.
- Antonius: Ik ben u dank verschuldigd
en ik ben u nog meer trouw
als gij mij toestaat nog eenmaal
mijn plicht tegenover Caesar te vervullen,
en mij, ter ere van hem, laat spreken tot het volk.
- Brutus: Dat zij u gegund, mits gij alleen vermeldt
wat de plicht gebiedt te roemen.
En niet, voordat ik het woord gevoerd heb tot het volk
omdat ik de Romeinen wil zeggen
waarom Caesar moest sterven.
- Antonius: Dat zal ik doen !
En om dit te bewijzen
schud ik u elk de hand.

(schudt ieders hand)
- Brutus: Neem Caesars lichaam onder uw hoede.
Vervul de plichten zoals het behoort.
Kom vrienden, we hebben reeds te lang gewacht,
Daar buiten wachten zij op ons.

(Allen af, behalve Antonius.
hun stemmen zijn te horen, ze roepen)
- Decimus: De Vrijheid is in Rome teruggekeerd !
- Cinna: De Tirannie is dood !
- Trebonius: Caesar is niet meer !
- Metellus: Wees blij, Rome is bevrijd !

(Als de stemmen wegsterven, nadert Antonius Caesars lichaam)
- Antonius: O, Caesar, als uw ziel bevrijd is
en ziet wat mijn hart zo hevig beweegt,
dan hoort gij hoe daar een storm
van oproer in mijn binnenste opsteekt !
Geen woord, geen traan, geen jammerklacht,
kan aan mijn woede uiting geven.

Hoe noem ik zulk een lage daad ?
Hier ligt, als in een vernielde tempel,
de grootste geest van onze tijd.
Verdreven uit zijn aardse woning
door jaloerse nijd van mensen,
kleinzielig en gemeen !

Erbarmelijk en sprakeloos ligt gij daar,
smekend aan de hoge goden,
in stomheid schreeuwend tot de mensen
dat er Gerechtigheid gebeurt !

Ziet hier mijn hand, niet zoals ik
hem huichelend uw moordenaars leende,
maar om te zweren een heilige eed:
Ik, ik zal niet rusten voordat Rome
is gezuiverd van Caesars vijanden.

Ja, al mijn kracht in woord en daad
zal zich verenigen tot zo'n macht,
dat, zelfs al stond ik geheel alleen in de wereld,
mijn sterke wil het komend slotwoord bepalen zal.

Vaarwel ! Uw levensboek is toegeslagen.
Aan mij is het de taak het volgend blad
te vullen met het verhaal dat volgt.....

7° Bedrijf: Op het Forum

1° Burger: Lang leve Brutus!
De edele Brutus , die ons verlost heeft van die Caesar.
Dat was een tiran !

2° Burger: Brutus en Cassius deden er goed aan !
Weg met de tirannen !
Geef Rome de vrijheid !

3° Burger: Wij willen geen koning meer in Rome !
Lang leve Brutus !

Allen: Leve Brutus ! Leve Brutus !

Brutus: Mijn volk ! Mijn Volk !
Gij hebt wel gezien en begrepen
dat het geen haat was,
die mijn zwaard leidde tot het neerslaan
van hem die ik liefhad.
Maar liefde voor Rome was het !

Was mijn liefde voor Rome zwakker
dan die voor Caesar?
Dan met recht kunt gij mij schuldig verklaren.
Hij was een dapper en achtenswaardig man,
maar sterke eerezucht vreet als woeker
en doodt de grootheid die hij was.

Wij doodden Caesar, vóór het gif
zich zo verbreidde dat zij zich
zou gaan voeden met de kracht van Rome.
Gij moogt ook zo met Brutus handelen,
als ik eens zo het grote Rome zou besmetten !

4^e Burger: Goed gesproken, Brutus !
Gij hebt goed gedaan !
Leve Brutus !

Allen: Leve Brutus ! Leve Brutus !

Brutus: Dank mijn edel volk, dank
Ter ere van Caesars betere kant
zal nu Marcus Antonius tot u spreken,
zoals het een hoogstaand man betaamt.

1^e Burger: Wij willen hem niet !
Weg met die Antonius !

2^e Burger: Hij was een vriendje van Caesar !

3^e Burger: Weg met die vent ! Wij volgen Brutus !

Brutus: Vrede vrienden, laat mij alleen gaan,
geen volgelingen wens ik mij.
Blijft allen hier en luister naar hem.
Hij kreeg verlof tot u te spreken.
Ik vraag geduld hem aan te horen.

(Brutus gaat af, het volk joelt)

2e Burger: Luister, luister nou naar Marcus Antonius.

3^e Burger: Nou goed, als hij het maar met Brutus eens is !

4^e Burger: Vrede, vrede, laat hem spreken !

Antonius: Vrienden, stadgenoten, hier sta ik
met alle goede bedoelingen en een enkel woord.
Niet om te loven, noch om af te keuren,
maar enkel om mijn plicht te doen,
zoals het Julius Gaius Caesar toekomt,
als bij de dood van elk groot man.

Want was hij niet de grote triomfator
die Rome roem bracht, wereldwijd ?
Roem en goud deed hij toch als water stromen
over Rome's dorstige akkers ?
Zo was hij een vader voor ons allen.
Maar toch eierzuchtig volgens Brutus...
Een vreemde eierzucht, vindt u niet
om zoveel goeds te doen voor Rome ?
Maar een achtenswaardig man is Brutus,
Hij weet heel goed waarom hij het deed.
Wanneer de armen schreiden, dan weende Caesar
Ik denk dat men heerszucht uit harder hout snijdt.
Maar Brutus zegt dat hij heerszuchtig was
en Brutus is een achtenswaardig man.

1° Burger: Hè, dat is vreemd,
die Caesar bracht veel geld in ons laatje
en hij had meelij met de armen... ?

Allen: Ssst.....

2° Burger: (stoot hem aan en fluistert:)
Houd je kop.

Antonius: Misschien wilde Caesar koning worden.
Maar gij weet dat ik hem, nog kort geleden,
de lauwerkrans aanbood. Velen waren daarbij.
Hij weigerde deze kroon tot drie maal toe.
Een vreemde eierzucht, is het niet
om zulk een kroon te verwerpen.
Maar Brutus en zijn vrienden zijn het eens
dat Caesar heerszuchtig was.
En Brutus is een achtenswaardig man.
Dat zijn zij allen, allen zijn zij achtenswaardig.

3° Burger: Als hij eens helemaal niet zo heerszuchtig was ?
Hij weigerde zelfs de lauwerkroon.

4° Burger: Er is hem onrecht aangedaan !
Luister naar Marcus Antonius !
Luister !

Allen: Ja, luister, wees stil! Ssssst.....

Antonius: Hier ligt verwoest, de citadel,
die eens Caesar was.
Binnen die muren leefde een ziel,
klopte een hart;
vol meegevoel en liefde voor iedereen.

Niemands tong durfde kwaad te spreken,
Maar Brutus en zijn vrienden
spraken met stalen tong tot de enige
die u en mij antwoord kon geven,
door hem voor eeuwig te doen zwijgen.

Zij zijn van mening dat hij eerzuchtig was
en zij zijn allen achtenswaardige mannen.
En het lijdt geen twijfel dat hij, die in Rome
eerzuchtig is, moet sterven !

1° Burger: Achtenswaardige mannen !?

2° Burger: Ja, het is waar
wij hielden van Caesar.
Ze deden hem onrecht !

3° Burger: Die mannen zijn verraders, moordenaars !
Caesar moet gewroken worden !

Antonius: Vrienden, het klinkt te zeer opruiend.
Daartoe mag ik u niet brengen,
want dat doet de achtbare mannen,
die Caesar doodden onrecht aan.
Maar ik zal zeggen wat ik weet.
Hoe Caesar aan u was gehecht !
Zie hier zijn testament dat ik vond,
waarin hij iedere Romeinse burger
vijf en zestig drachmen schenkt !
Zo ziet gij: Caesar heeft u elk
tot zijn erfgenaam gemaakt !

4° Burger: O, edel man. Grote Caesar !
We zullen hem wreken: De dood voor Brutus !

1° Burger: Dood de verraders !

Allen: Dood de verraders ! Dood de verraders !

Antonius: Bedaar ! Geduld !
Het is nog niet alles.
Het testament spreekt bovendien
over parken en wijngaarden langs de Tiber.
Die schonk hij u voor de eeuwigheid !
Was er ooit een Caesar als hij !?

Allen: Nooit ! Nooit !

2° Burger: Dood de verraders !
Verbrandt hun huizen !

3° Burger: Neem banken, tafels, deuren, alles !

4° Burger: Aan elke verrader de dood !

Allen: Wraak ! Dood ! Sla hen dood ! etc.

(Volk gaat woedend af)

Antonius: Vlammen, verwoesting, dood en wraak
spreidt uw afschuwelijke vleugels
wijd over Rome uit,
opdat zijn geest rust moge vinden.
O, Caesar ! O, Caesar !

Slot

Allen: (komen sprekend op)
Zo is dan Caesar voor Rome gevallen
door de handen van euvel verraad.
Zij, die dachten zo bloedig te redden,
de oude Respublica, wierpen haar neer !
Weent Romeinen, duistere jaren wachten u.
Maar een machtigere hand
zal dan de eenheid smeden
in dit roemrijke land !

Einde

Roilverdeling:

- Julius Caesar
- 8 Senatoren: -Brutus
- Casca
- Decimus
- Cinna
- Cassius
- Metellus
- Trebonius
- Marcus Antonius
- Calpurnia
- Mucia
- Caedicius de Waarzegger
- Artemidores
- 4 Slaven: -1^e slaaf (Constantia)
- 2^e slaaf (Lucius)
- 3^e slaaf
- 4^e slaaf
- 4 Burgers: -1^e Burger
- 2^e Burger
- 3^e Burger
- 4^e Burger
- Vestaalse Maagden
- Juno
- Stem van de wacht